

BISERICA și ȘCÓLA.

Fóia bisericescă, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCÓLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Nr. 4065/1893.

Esamenele de calificațiune învățătorescă se vor
ținé cu începerea din **28 Septembrie** c. st. v.

Ceea ce se publică prin această scire și
orientare concerninților.

Arad 6/18 Septevre 1893.

Consistoriul gr. or. rom. al Aradului.

Nr. 4066/1893.

Esamenele de calificațiune preoțescă se vor
ținé aici în **29 și următoarele zile a lunei cu-
rinte st. vechiu**, cu începere dela óra 9 în a-
î n t e d e a m é ğ i.

Ceea ce se aduce la cunoșcință clericilor abso-
luți cu provocarea: că recurses lor instruite con-
form §-lui 8 din regulamentul sinodal, să le subternă
Consistoriului de aici cel mult până în 23 l. c.

Arad, 6/18 Septevre 1893.

Consistoriul gr. or. rom. al Aradului.

Comerciul la poporul nostru.

Are biserica neapărat misiunea de a îngriji și
de dezvoltarea economică a poporului. Și poporul
nostru eminentemente agricol a făcut neapărat multe îm-
bunătățiri în sistemul său de economiă. S'a făcut
ceea ce s'a potut și pentru ca fi credincioșilor no-
stri să se aplice la industria. Un însemnat ram de
câștig, comerțul, a rămas înse până acum la popo-
rul nostru puțin exploatat, puțin cultivat. Sunt adevă
puțini credincioșii nostri, cari se ocupă cu comerciul.
Acastă împrejurare este neapărat o scădere mare,
după ce vedem, că chiar astăzi, în situațiunea, în
carea se găsesc popórele Europii, comerciul este un

însemnat factor, seau dóră cel mai însemnat în des-
voltarea economică a popórelor.

De aceea împlinim o datorință, când chemăm
luarea aminte a clerului și poporului nostru asupra
acestui însemnat isvor de venit.

Pentru comerciul în mare póte că nu avem
astăđi nici capitalele trebuincioșe și nici cunoșcințele,
ce se recer. Avem de sigur însă amēdouē aceste
condițiuni pentru întreprinderi comerciale mai mici,
cari sunt rentabile, și din cari apoi se póte des-
volta comerciul în mare. Și pentru ca să potem
ilustra faptul acesta, amintim, că la noi în țéră
sunt un însemnat isvor de venit: bucatele, pómele,
vitele; și poporul nostru se ocupă cu producțiunea
acestor artici; dar în comerciu sunt alții, cari negu-
țătoresc cu ele. Este apoi comerciul mic cu artici pen-
tru trebuințele casnice érași un însemnat isvor de
venit, cu carele vedem, că cei ce se ocupă fac averi
însemnate. Pentru acest comerciu vedem, că este te-
ren destul de mănos în fiecare sat; dar puține sunt
comunele, în cari se se ocupe cu acest comerciu
și credincioși de ai nostri.

Ne întrebăm, că óre pentru ce nu se ocupă și
credincioșii nostri cu acest soi de comerciu. Și nu
aflăm altă causă, decât că póte n'am gândit asupra
însemnătății lui de ajuns, seau dóră că în conserva-
tivismul nostru de a rămané pe lângă stările moscenite
din bătrâni l'am desconsiderat.

Cu situațiunea, în carea ne găsim astăzi pe
terenul economic însă nu mai potem merge cu sporiu
și cu succes înainte. Și pentru ca să fim în curat
cu rola, pe carea o póte esercia comerciul asupra
desvoltării intelectuale și morale a popórelor, amin-
tim, că bisericile cele frumoșe și împodobite ale

nóstre de prin orașe sunt zidite și împodobite în parte mare prin dăruiri facute de neguțătorii noștri de odinioară; ér la înființarea și ridicarea gimnasiului din Brașov au contribuit cu obolul lor în prima linia neguțătorii români din acel oraș.

Biserica noastră apoi în stadiul, în carele se găsește astăzi poporul, are trebuință de multă avere materială pentru a-și susține și înmulți instituțiunile sale de cultură. Ér pentru a avé aceste resurse bănesci este neapărat de lipsă să gândim nentrerupt asupra modului și mijlócelor, prin cari să întărim și ridicăm capacitatea de lucru și de câștig a credincioșilor noștri.

Scopul acesta l'am poté ajunge, după cum credem noi, — dacă organele bisericesci din parochiă s'ar ocupa de acéstă cestiune, și anume, dacă aceste organe ar sfătui poporul, ca să și crească pe unii din fii săi pentru cariera comercială, și apoi dacă după putere și după împrejurări ar îngriji tot de odată a-se face pre ici pre colo și mici ajutóre pentru crescerea tinerimii pentru cariera comercială.

Este neapărat o scădere, că aprópe tóte fundațiunile noastre pentru ajutorarea tinerimii la studiu sunt astfel întocmite de fericiții lor fundatori, ca din ele să-se ajute tinerii, cari se pregatesc în gimnasia și la universități pentru carierele umane de: preoți, advocați, profesori, funcționari, și alți inteligenți. Dar asta a fost în stadiul, în carele ne-am găsit noi, lucrul în adevăr de prima necesitate. Acum însă a venit de sigur timpul, ca se mergem cu un pas înainte, și ca să îngrijim și de a-ne forma o clasă de comercianți, cu atât mai vèrtos, că credem, că capitalele pentru acest scop nu ne-ar lipsi, și cu o bună chibzuielă le-am poté aduna.

Este adecă fapt îmbucurătoriu că în timpul din urmă s'au înființat, și continuă a-se înființa bance populare. Aceste bance lucréză deja cu însemnate capitale, adunate dela popor. Chiar aceste bance și îngrijirea, ca ele să prospereze, și să aibă unde să-și plaseze capitalele reclaméză îngrijire multă pentru formarea și crescerea unei clase comerciale cât mai inteligente și mai bine pregătite pentru acéstă carieră.

Căci trebuie să fim cu multă băgare de seamă asupra împrejurării, — că chiar în timpul nostru a început a-se forma pre nesemțite o aristocrație de avere, carea deja astăzi esercéză o însemnată influință asupra dezvoltării popórelor pre tóte terenele

vieții. Apoi să-ne concentrăm pre lângă acésta privirile și asupra împrejurării, că popórele lumii înaintează deja cu pași destul de repedi spre stadiul, în carele lupta pentru existență și dezvoltare o va decide capacitatea și puterea lor de producțiune pre terenul economic.

În fața acestor două momente amintite aici, și în fața multelor trebuințe ale poporului nostru este natural, și de neapărată trebuință, ca să îngrijim de formarea și crescerea unei clase de comercianți, pentru că fără o astfelu de clasă este fòrte anevoiósă dezvoltarea poporului pre terenul economic.

Biserica gr. cat. română înaintea Măjestații Sale în Boros-Șebis.

Biserica greco-catolică română s'a prezentat înaintea Măjestații Sale în Boros-Șebis prin o deputațiune compusă din clerul eparchiei din Oradea mare, sub conducerea Escelenției Sale părintelui Episcop Michail Pavel. Escelenția Sa pronunțiat la acéstă ocașiune următória vorbire:

„Măiestate împèrătéscă și apostolică regéscă! Domnul nostru preagrațios! Pre când Maiestatea Vóstră cu ocașiunea manevrelor militare Vè îndurați a distinge cu preainalta Vóstră vizitare ținutul acesta, preste care se estinde și diecesa mea, diecesa greco-catolică de Oradea Mare, inimele noastre fiesci și credincioșe de supuși le cuprinde simțul cel mai fericiitor, pentru că pot fi așa de fericit, ca să mă înfățișez înaintea Măiestății Vóstre regesci și să esprim Maiestății Vóstre credința nemișcată, alipirea nemișcată, adâncă și cea mai intimă și omagiul de supuși, ce le nutrim atât eu, când și preoții cei de față din ținutul acesta, preoțimea întrégă a diecesei mele și ferbinte iubii mei credincioși față cu Maiestatea Vóstră și cu întrégă casa domnitóre. Credință tare cuprinde inimele noastre credincioșe de supuși, deplină și adâncă este convingerea noastră, că preagrațiosa îngrijire părintéscă a Maiestății Vóstre apostolice regesci unguresci întocmai ca și a gloriosilor Vostri strămoși se îndrèptă într'acolo, ca toți civii Ungariei, cari trăesc sub sceprul Vostru gloriosu, fără deosebire de religiune, ném și limbă, pe temeiul libertății, frățietății și egalității, în concordie strînsă și consimțire împrumutată să se bucure în patria asta unгурéscă frumósă în liniște de binecuvîntările păcii și ale progresului și buneii stări, cari urméză dintr'insa. Și când cutez a mă recomanda

pe mine, întregă preoțimea diecesei mele episcopesci și pe credincioșii mei laici grației preainalte a Maiestății Văstre, deodată ne rugăm ferbinte atotputernicului Dumneșeu, ca pe Maiestatea Văstră regescă apostolică ungară, pe Maiestatea Sa regina noastră și totă casa domnitore glorioasă, revărsându-Vă cu binecuvântările îmbelșugate ale ceriului, spre binele scumpei noastre patrii, precum și spre binele și fericirea tuturor țerilor și poporilor Văstre, să Vă țină fericiți până la marginea cea mai extremă a vieții omenești în putere și sănătate deplină.“

La cuvântarea acésta Maiestatea Sa a răspuns în chipul următoriu :

„Cu bucurie ascult expresiunea convingerii Sfinției Tale, că îngrijirea mea părintescă este într'acolo țintită, ca toți cetățenii iubitei mele Ungarii fără deosebire de limbă și confesiune să se alieze în concordie și pace reciprocă, ca să guste binecuvântarea păcii, progresului și buneî stări.

Eu nu dubitez, că și Sfinția Ta vei conlucra cu deplin devotament la realizarea acestei dorințe, căci precum de o parte accentuarea de frase góle ale unui șovinism exagerat și demonstrațiunile condamnabile de stradă stau departe de adevăratul patriotism, tot astfel e de altă parte datorința patriotică, pretinsă de adevăratele interese ale tuturor, ca să fie concordie pacinică între naționalități, și ca în tot locul, dar mai cu samă în acésta regiune să se desvólte și asigure stima pentru constituția și legile țerei. Convins, că și în viitoriu Te voi afla totdeauna gata pentru împlinirea grelelor datorințe, primesce mulțăminta Mea cea mai cordială pentru omagiul și asigurarea alipirii credinciose.“

Ce să faci, ca să-ți mérgă mai bine.

— Sieriere poporală. —

„Numai prin lucru și cruțare
Poți să te faci gazdă mare.“

Cel ce n'a petrecut vara la sat n'a potut simți plăcerea și farmecul, ce îl-are odichna pentru muncitoriul, care lucră totă ziua lucrul cel mai greu din lume sub arșița sórelui. Când sórele apune, și totul se prégătește de odichnă veđi glóte de muncitori venind dela câmp acasă, unde î-așteptă o cină bună, și apoi somnul cel dulce al noptii.

Tinerii vin cântând veseli și voioși, ér bêtrâanii pășesc cu paș lin, povestind unii cu alții, lăudând dillele și timpurile trecute și cârtind asupra grêutăților vieții de astăzi. Un glas ascuns, se pare că le spune la toți, că sunt vrednici de odichna noptii,

s'au plătit, cum am dice, de ziua, carea a trecut, și acum pot să guste din somnul cel dulce la umbra unui pom din grădină, în pod pe fên, séu sub pridvorul casei în liniscea noptii. Ferice de muncitoriul, care a lucrat totă ziua ! Numai el scie prețui odichna, numai el simte dulcéța somnului, ér a doua zi când se scólă la cântecul cel desfătătoriu al rëndunelilor cu fața rumenă, pare că este născut de nou, și vesel începe lucru, de unde l-lăsase în séra trecută !

Era o zi frumoasă de vară în luna lui Iulie. Sórele tocma apusese. Pe hotariul satului B. din Banaț se vedeau o mulțime de muncitori adunându-și hainele de prin rosóre și apucând pe drum cătră casă. Cale cam de doue óre de sat se vedea venind pe drum un bêtrân cu doi fii ai săi. Era Petru Ciupércă și fii săi Ioan și Georgiu. Ei cosisera totă ziua, și acum grăbiau cătră casă vorbind de lucrul, care le a rămăs pe ziua de mâne.

După ce venira câtva timp auđiră de odată cuvintele : „Nu te grăbi nene Petre, asceptați-me și pe mine, ca đeu este mult de ađi dragă diminéță de când îmi-rump ósele cu astă cósă arđ'o focul.“ Era Vasile Bolovanu, nepotul de soră al lui Petru. El cosise totă ziua nesce trifoiu, și acum și-aduna hainele să plece. „Aide, aide. î-réspunse Petru, te asceptăm nepóte, să mergem împreună, mai divănim unii cu alții până acasă.“

Petru Ciupércă era în vêrstă cam preste 60 de ani. În ténerețe fusese om avut, dar acum scăpatase, și puținul pământ, care-l mai avea, era încárcat de datorii. Nepotu séu era un flăcău voinic și ténér, din părinți avuți. Î-plăcea însé tare beutura, ér la lucru să cam codea unde numai putea. El făcea, cum dice cântecul, să ducea ziua la cósă, și caută umbra de grósă. De aceea traia tot în cêrtă cu părinții și mai cu sémă cu mamă să.

Am ostenit nepóte, đise Petru, după ce ajunse Georgiu la ei, mă dor tóte ósele. Grea viéță am mai ajuns acum la bêtrânețele mele. Odată eram și eu om avut, aveam pământ, aveam un car mare cu patru boi, avém cai și vaci cu lapte, ér podul și podrumul mi-erău pline de tóte bunătațile. Astăzi însé s'au trecut tóte, pare că le a spelat apa.

Apoi de, Unchiule, î-réspunse Vasile, vei fi trăit și bine destul, acum lasă să mai trăiescă și alții, să trăim noi cești ténéri mai bine. Nu și-gată vorba Vasile, când éca să întâlnesc cu Nica Brusture. El venia cu o droiă de lucrători după sine, vesel, că și-a vêđut fênul și bucatele adunate.

Nica Brusture era un om trecut de 50 de ani. El rămasese de mic orfan de tată, dar se știu astfel sbate în lume, încát acum era unul din cei mai de frunte și mai avuți ómeni din sat.

Bine ne întâlrim nene Petre, đise Nica, când să apropiă de ei. Aideți mergem cu toții. Pare că cu cât suntem mai mulți, cu atât ne este calea mai ușoră. Apoi de frate, respunse Petru cu durere: ca-

lea este ca și viața, la unii este ușoară, la alții le este însă pre grea. Mie unuia mi-este grea viața, mi-este grea calea, îmi-sunt grele toate. Dumnezeu unul nu știu, să mă mai muncesc, și să mă mai necăjesc în lume, ori ba? Ved, că tot atâta este, nu mai pot da înainte, că toate merg îndărapt ca racul.

Pământul de câțiva ani nu rodesce,  r dările cresc cu fiacare ziua : dare la cămară, dare la comună, camete pentru d torii, dare la biserică, dare la școlă și altele multe, pe cari numai Dumnezeu S ntul le știe, cum le mai chiamă. De unde se mai aduni, și cum să mai faci, ca să le poți purta pre toate.

Hm ! g ndi în sine Nica, te am prins b tr nule, acum ascultă să te învăț eu minte. După o scurtă tăcere începu a  ice cu glas înalt următoarele : Apoi dă, nene Petre, este pre ad verat, că dările sunt grele, dar crede-me, noi le facem și mai grele, și după ce sunt multe, apoi le mai  mulțim și noi cu voia.

Ca se veđi, că am drept, în ascultă-me ; Dacă vei vorbi astăđi cu oricare om din sat 'l-vei  nt lni, și l-vei întreba, cum i-merge, vei afla, că toți să vaiet  de s r ci . Dar în uită-te m ne, că este Dumineca, încătrău apucă ómenii aș  cu gr m da, de socotesci, că se duc să afle c te un stup de miere, și vei ved , că ei merg cu toții și Dta cu ei împreună la birt, ca să-și cheltuiesc  banii. Spune-mi acum cine ne silește se îngrășăm noi cei ce ne vaiet m de s r ci  cu crucerii nostri jidovul din sat ? Ce trebuint  avem, să ne aruncăm noi banul, c știgat cu sudori de s nge pre nesce apă mestecată cu vitriol ? Au d r  ca să ne boln vim, și să ne ameuțim capul, ca să nu putem lucra câte doue s u trei zile ?

Când vorbia Nica, Petru tot schimba la fețe, pare că îl lovia unde 'l-d re mai tare. Lui i-plăcea r chiul, și de tot ce c știga avea parte mai mult birtașul, dec t copii și casa lui. De aceea nu-l lăsă pe Nica s  sf rșesc , și-i duse : Ce s -i faci nec zului, ad verat, că nu este vr'o miere r chiul, dar uită-te ne am  nv ț t cu el, bată-l să-l bată, și apoi lumea  ice, că dacă nu-l beai, nu mai poți nici să muncesci. El  ți-mai alin  durerea, și-ți mai amortește ceste  se rupte de muncă.

Nica ascult nd cele ce-i le spunea Petru, începu a zimb , și apoi adause : Nu știi nene Petre povestea cu c nele Domnului, când a m ncat mere pădurețe. Tocmai aș  este și cu r chiul. Tot  nv țul are și desveț pentru omul, carele vede, că  nv țul s u il-duce la peire. De aceea n'avem, dec t se vrem, să ne desv ț m de el, și vom ved , că să póte. Ceea ce  ice lumea, că fără r chiu nu poți lucra, este numai vorbă de clacă, o părere gr șit  ca altele multe ale ómenilor.  n c rc , de lucr  și fără r chiu, și crede-me, că după scurt timp vei ved , că să póte și fără el destul de bine, și de bună séma îmi-vei mulțemi de învățatură.

Folosul r chiului este, că veđi ómenii, cari il-beau ameuțiti de cap, c rt ndu-să și b t ndu-să și venind acasă de multe ori cu capetele sparte.  n casa omului bețiv nu mai veđi apoi p n  e lumea liniște și pace, ci numai c rt  și b tai ,  r copii pl ng de f me pe vatră. Lucru naibei, b țivul găsesce totdeun  bani pentru r chiu, dar pentru mălaiu și pentru p ne la prunci s  vaiet  totdeun  că n'are de unde să-i iea.

Adu-ți aminte nene Petre, că ómenii trăiau destul de bine mai nainte, până când nu venisera at tea lipitori prin sat cu r chiul lor otr vitoriu. Ast đi  ns  te d re inima, când veđi, cum se  ngr ș  din sudorea românului c ți toți. Uită-te numai la ju-p n Leibu, și veđi, că nu sunt 10 ani, de c nd a venit la noi sdr nșos ca vai de el. Acum însă să preumblă în trăsură domnésca, tr esce boeresce, cum-p r  case și pământ,  r românul și-ia căciula de el de dep rte.

De ar socoti omul c ți bani aruncă pe r chiul, cu care și-iveninez  numai s ngele, ar pot  ved , că darea r chiului este darea cea mai grea și cea mai mare. Ea ne apes  mai gr u ca toate celelalte, măcar că nu ne silește nimenea se o dăm, dec t prostia și orbia n str . Banul, care 'l-dă omul pe r chiu, este ca și c nd l'ai arunca în apă, cheltuit fără nici un folos. Cu câți bani dau mulți ómeni pe r chiu, și-ar pot  plăti dările, și și-ar pot  imbr ca copii. G ndesce apoi, că r chiul  i-m n nc  sănătatea, te opresce dela lucru, și-ți scurtă viața, și vei afla, că el este cel mai mare dușman al nostru.

Lumea  ice, că ómenii tr ieau mai bine mai de mult. Ad -ți  ns  aminte, ce faceau ei Dumineca. Atunci mergeau la biserică,  r după am đi s  adunau câte mai mulți, mergeau în grădină, seu eșiau la uliță, și sub umbra cutărui pom stufos povesteau unii cu alții lucruri din b tr ni, care era carturariu le mai cetea din c te o carte, glumiau și petreceau unii cu alții până s ra. Tata și- veța pe fii sei,  r mama ascultă cu placere la vorbele lor. Ast đi s'au trecut aelea toate, și  iaua Domnului în loc de  i de rug țiune și de odichnă pare că s'a pr f cut în  i de desfr nare. Peste s pt m n  când era lucru la c mp pentru lumea asta nu vedeai om în sat. Toți abăteau la lucru din toate poterile, până și babele b tr ne ajutau c t puteau, și aș  toate mergeau bine. Ast đi veđi de multe ori în zile de lucru ómeni la birt,  r boii și caii stau prinși afără  n ntea birtului, fl m nđi și poc lțiti de f me de am ajuns de mai nu mai veđi vite frumoșe în sat.

Uită-te apoi Dumineca, când ies fetele la joc, și apoi vei afla îndată ce ne mai  ngreuiz  viața. Ast đi veđi fetele imbr cate în haine de mătase cu p puci ca d mnele și cu câte nesdr venii toate pre cap,  r fetele lor gr se de albele și rumenele. Auđi tu acolo ! f ta românului este frumoșă ca sântul s re, și rumenă la fața ca o garof  ; dar nu, nu este bine aș , trebuie să-și mai păteze fața cu câte v psele

tóte, mestecate cu tot feliul de otrăvuri, ca apoi după doi trei ani să li-să sbărcască fața, de gândești, că sunt de câte 80 de ani, și să le cadă și dinții din gură.

Ele nefericitele socotesc, că cu albele și rumelele pot înșela feciorii. O pățesc însă cele mai multe, rămân nemăritate, și împletesc cosiță albă. Apoi nu șcii, că Rucsanda lui Burilă și alte multe ca ea lucră totă vara, numai ca să pótă juca dóue trei Dumineci îmbrăcată în haine de metase luate pe arëndă dela câte un om din sat, care ține astfel de haine. Cum va da deci lumea înainte, și cum nu vor fi timpurile grele, când lumea 'și-cheltuiește munca pe astfel de flécuri! Românul și féta lui să-se pórte, cum li-este portul. Astfel ajungem sëraci și de risul lumii. Apoi sërăcia este óspele cel mai bléstămat din lume. 'Ți-a intrat odată în casă, nu mai scapi de ea până-i lumea. Ori unde vei porni, ești tot cu ea în spinare.

Este bine și frumos, ca să aibă omul haine curate, haine de Duminecă; dar când cumperi haina să nu uiți nici odată vorba românească: „pórtă-te, cum 'ți-este punga.“ Să șcii, că nu stă bine mētasa și haina scumpă pe ori-cine. Hainele scumpe să le pórte omul, căruia i-dă mâna, ér nu noi, cari abia ne incurcăm necazurile de pe o di pre alta. Pentru noi este destul să grigim, ca hainele să ne fiă curate.

Când vrea omul să i-mérgă bine, află destule mijlóce, prin cari să-și sporéscă venitele, și să-și facă viéta ușoră. Dacă te uiți astăzi prin sat dela un cap până la altul, veđi o mulțime de loc gol, pe carele nu crește nimic. Socotește acum, dacă acest loc ar fi sădit cu pomi, roditori, câți bani n'ar poté câștiga ómenii numai pre póme. Pómele sunt nutreméntul cel mai bun și mai priincios. Dacă am sădi pomi, am poté avé și noi pre séma noastră, și am face din póme o mulțime de bani. La noi dacă și veđi ici colo câte un pom, apoi să nu te așcepti să mánanci din ele póme bune, póme, de cari veđi, că să vënd în oraș; ci póme, cari mai mult sémână cu cele pădurețe, decât cu cele de grădină.

Când te duci la tég, veđi, că toți ómenii nostri cumpără cu bani scumpi din piaț legumele trebuincióse pentru casă; dar întorcându-te acasă veđi, că acei ómeni, cari cumpărau legumi din piaț au grădini, dar în grădinile lor cresc burueni, în loc să fiă sémenate cu tot soiul de legumi, să-ți fiă dragă lumea uitându-te la ele. Nóue românilor ne trebuiesc o mulțime de legumi. Noi postim mult. Astfel este fórté réu, ba un lucru neiertat, că noi avënd loc destul, nu ne creșcem noi înșine legumele trebuincióse, ci dăm nemților bani pe ele.

Spune-mi acum, nene Petre, cum vor da ómenii nostri înainte, când ei dau banii și pe acele lucruri cari le ar poté avé acasă în grădina lor, și din cari ar poté vinde ei la alții. Én mergi, și te uită într'un sat nemțesc, și veđi cum trăiește némțul. El are de tóte, și nu dă banii pe nimic. Are bucate,

are vin, lapte, galițe, legumi și tóte cele trebuincióse întru prisosință. 'Lu-vei vedé însă, că acestea nu-i vin „mură în gură;“ ei lucră ziua și nóptea în câmp, în grădină, în grajd și în tóte părțile, apoi banul, care intră în mâna némțului nu-'l scóte nimenia ușor dela el. Némțul 'l-ține stréns, și nu-'l cheltuiește ca noi cu ușurință, cumpăra cu el pământuri, și durere tot cam pământuri d'ale nóstre, de dacă va merge tot așa, apoi mâne poimâne, Dómne ferește, ajungem toți ziuași la nemți.

(Va urmá.)

O recenziune.

Organul pedagogic „Șcôla poporală“ din Gherla publică în Nrul său I (anul II) din 7 Septembre a. c. asupra ABCDariului „Micul prietin al copiilor“ următoarea recenziune:

În zilele mai de aprópe a apărut în tipografia arhidieceșană din Sibiu „Micul prietin al copiilor, adevă cartă pentru învățarea scrierii și cetirii de Silvestru Moldovan. Prețul broșurat 22 cr., legat în scórtă 85 cr.

Acest ABCDarius este compus după principiile scriptologiei micste, va se đică, deodată se învață literile scrise cu cele tipărite. Pentru ilustrarea, întuiționarea unor cuvinte ici colo sunt intercalate și unele îndrumări, la cari le pot lua folos fórté mare învățătorii, cari nu au învățat în institutele pedagogice regule scriptologice și tractarea ABCDariului. Altmintrelea „Micul prietin al copiilor“ se imparte în 13 părți și are 74 de pagine; partea I. cuprinde pregătiri pentru scris și cetit, asemenea și partea a II-a cu aceea deosebire, că în această pregătirile constau deja din unele părți ale literilor. Ambele părți sunt de o mare importanță pentru de a purcede cu siguranță la scris. De aceea învățătorul înțelept va pune mare pond pentru deprinderea pruncilor școlari începători întru aceste pregătiri la scris și cetit. În partea a III și a IV. sunt înșirate literile mici simple, derivate și compuse, scrise și tipărite însă nu în ord genetic, ci în ord natural, așa, încât autorul deja din dóue litere cunoscute compune cuvinte la înțeles ca text de cetire. Procedura această după pregătirile fundate și mărunțise, este corectă, pentru că școlarii sunt dispuși pentru de a puté serie și litere mai greu de scris.

Partea a V. conține litere mici străine.

În partea a VI. sunt înșirate tóte literile mici în ord alfabetic și îndată urméză dóue eserciții de cetire, unul cu litere scrise, celalalt cu litere tipărite.

În partea a VII se tractéză despre literile mari așa însă, ca lângă fiesce-care literă mare s'a pus și cea mică deja cunoscută învățându-se în mod comparativ semnul visibil mic și mare al sunetului. Apoi ca și literile mici așa și aici după fie-care literă mare este și text de cetire coréșpundătoriu.

Partea a VIII-a cuprinde literile mari străine.

În partea a IX. se află alfabetul literilor mari scris și tipărit.

Partea a X. ne învață semnele de scris.

Partea a XI. ne înfățișează numerii dela 1—10 cu puncte, cifre și numeri romani, éra dela 11—100 numai cu cifre.

În partea a XII. se află bucăți de cetire compuse după priceperea pruncilor scolari fiind totodată atrăgătoare, instructive și morale.

Partea XIII cuprinde literile cirile, numerii compuși din aceste, unele cântări și rugăciuni ca text de cetire pentru deprinderea acestor litere.

Acesta este cuprinsul „Micului prietin al copiilor.“ Subscrisul îndrăsnesc a face unele observațiuni modeste atât cu privire la forma esternă, cât și la cea internă a acestui ABCDariu, cari ar fi următoarele :

1. Titlul ABCDariului este prea ideal, pentru că fiind și ABCDariul un requisit de învățământ, atunci per analogiam am puté dice d. e. despre tablă „negrul prietin al copiilor“, despre cretă, „albul prietin al copiilor etc. După modesta mea părere ar fi fost mai corespunătoriu titlul „Micul ABCDariu.“

2. Este împărțit în XIII părți, era póte mai corect, dacă ar fi împărțit în 2 părți mari și aceste în subdivise, pentru că în scólele noastre populare, cari de comun sunt provédute numai câte cu un învățătoriu, ABCDariul se învață în despărțământul I. adecă în anul I. și al II de scóla, și împărțirea ABCDariului după acesti doi ani de scóla apare nu numai naturală, ci totodată și mai corectă.

3. În exercițiile de cetire ale literilor mici găsim diceri, în cari se află și nume de persóne ori proprii precum : cosma, pag. 13, luca, pag. 15, samson, pag. 16, anton, pag. 17, oltul, pag. 18, niculae, pag. 19, isus christos, dimitru, pag. 21, vasilie, pag. 23, mihail, bihorul, pag. 27. Șciut este, cumcă numele de persóne și proprii au de a se scrie totdeuna cu litere inițiale mari, de aceea este o procedură necorectă a deda pre pruncii scolari la cetirea și scrierea lor cu litere mici, pentru că datina rea anevoe sé póte vindeca. Autorul în o altă edițiune fórte ușor ar puté înlocuí numele citate cu alte comune !

Altmintrelea „Micul prietin al copiilor“ îl recomandăm domnilor învățători cu totă căldura ! V. L.

D I V E R S E.

* *Majestatea Sa* prégloriosul nostru Împérat și Rege a petrecut dílele din urmă la manevrele armatei ținute împrejuul orașului Kőszeg. La aceste manevre a participat și Majestatea Sa împératul Germaniei, regele Sacsoniei, principele englez de Connaught și toți archiducii, aparținători prégloriosei noastre Case domnitóre. În ordinul de și emanat de Măjestatea Sa cătră armată și-a exprimat deplina mulțămire cu succesul manevrelor.

* *Adunarea generală* a asociațiunii transilvane pentru literatura și cultura poporului român este conchemată pre dílele 22 și 23 Octomvre st. nou în Năséud.

* *Concertul* împreunat cu joc aranjat de damele române din Temișórá în sérá de 8/20 Septemvre în fa-

vorul scolarilor români lipsiți de mijlóce, a fost, precum ni-se scrie, o petrecere deplin succésă și binecercetată de public.

† *Necrolog.* Aflăm cu durere, că onorabilul nostru confrate, părintele Terențiu Miculescu, paroch în Pesac, protopresviteratul Banat-Comloșului după un morb scurt a trecut la cele eterne Joi în 9/21 Septemvre a. c. în etate de 56 de ani și după un serviciu de 30 de ani prestat cu zel și credință altariului Domnului, lasând în cel mai profund doliu pre fratele său Ioan, secretariu la direcțiunea financiară din Arad, precum și numeroși consângeni și amici.

Rémășițele pământesci ale defunctului s'au depus spre odichnă eternă Vineria trecută la 4 óre după améđi cu solemnitatea meritată. Serviciul funebru a fost oficiat de părintele protopresviter tractual Paul Miulescu, asistat de preoții : Andreiu Fizeșan din Pesac, Isaia Cioca din Hodoni, Georgiu Bălan din Banat-Comloș și Ilie Baia din Bărăteaz în ființa de față a numeroșilor consângeni ai defunctului și a întreg poporului din comună.

Esprimandu-ne condolința față de familia rémasă în doliu rugăm pre Dumnedéu, ca sufletul réposatului sé-l odichnescă în locașurile dreptilor, ér osámintelor lui sé-le fiá țérina ușórá.

În veci amintirea lui !

† *Necrolog.* Corpul profesoral dela preparandia diecesană gr. cat. din Gherla cu adéncă dorere aduce la cunoștința, cumcă preaiubitul confrate și coleg Vasiliu Leșu, profesor primariu preparandial, preot diecesan, membru al esactoratului diecesan și al reuniunei învățătorilor români gr. cat. din giurul Gherlei în etate de 31 de ani, în a 5-lea an al carierei profesorale și al 4-lea al preoției, după un îndelungat morb de 8 luni suferit cu resignațiune și paciință adevérat creștinéscă și-a terminat cursul activei și zelósei vieți în 14 Septemvre st. n. la 3 óre deminéța în locul său natal la Tolgieș redându-și sufletul în mâna Creatoriului său. — Fie-i țérina ușórá și aducerea aminte binecuvéntată ! — Gherla, la 15 Septemvre st. n. 1893.

* *Rugare.* Aducénd la cunoștința on. public apărința opului meu (Poesii) rog pe toți acei domni, cărora li-s'a trimis liste de prenumerare sé binevoéscă în cel mai scurt timp spre orientare a mi-le retrămite. — Totodată aduc la cunoștința on. public, că o parte a venitului curat l'am destinat înființéndului fond pentru ridicarea salarielor învățătoresci la minimalul prescrist de lege. — Giula, la 21 Septemvre 1893. — Cu tot respectul : D. Voniga.

C o n c u r s e.

La autorisarea Venerab. Consistoriu Diecesan de dto 4/16 Maiu a. c. Nr. 47. sé escrie concurs pe parochia din Arad, devenită vacantă în urma morții parochului Elia Dogariu, cu termin de alegere pe 10/22 Octomvre a. c.

Emolumintele :

a) Una sesiune parochială, cu un venit anual de 400 fl.,

b) În competența de bir prefăcută în bani 300 fl. v. a. dela biserică,

c) Tot în atare competență dela magistratul orașesc din loc 285 fl.,

d) Stolele conform usului de aici, pe basa normei stolari.

Recurenții au să producă documentele pretinse de statutul organic și regulamentul pentru parochii de clasa primă; dar vor fi primite și recursele preoților binemeritați pe terenul bisericesc, decât aceia au înaintat în etate cu conduită neescepționată până acum de superioritate, și pe terenul serviciului preoțesc au dat probe satisfăcătoare pentru poporul ce au păstorit.

Recursele astmod ajustate și adresate comitetului parochial, până înainte cu **opt zile de alegere** să se așternă la protopopul concerninte Moise Bocșan, în Arad; și tot în acest termin preclus în sensul „Regulamentului pentru parochii” §. 18, recurenții se pot presenta în sfânta biserică, pentru a-și arăta desteritatea în ritualele bisericești.

Arad, din ședința comit. parochial rom. gr. or. ținută în 5/17 Septembrie 1893.

Constantin Donu, m. p.
președ. com. par.

Iosif Moldovanu, m. p.
notariu com. par.

Conțeles cu: MOISE BOCSAN, m. p. protoiereu.

—□—

Pentru îndeplinirea postului de parochi la parochia gr. or. rom. de cl. III, din Fădimac, să escrie concurs cu termin de alegere pe ziua de **14/26 Octomvre a. c.**

Emolumintele sunt: una sesiune de 30 jugere, parte arătoriu, parte fânaț; intravilanul parochial; dela 180 nri de case câte $\frac{1}{4}$ meți de cucuruz în bômbe și stola usuată aici.

Recursele ajustate conform §-lui 13, din „Statutul organic”, să se trimită până la 12/24 Octomvre a. c. părintelui protopop tractual Georgiu Crăciunescu, în Belinț u. p. Kiszetó; având recurenții a să presenta în vr'o Duminecă ori sârbătore în biserică locală, spre a-și arăta desteritatea în cântări ori cuvântări bisericești.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: G. CRĂCIUNESCU, m. p. protopresbiter.

—□—

Conform ordinațiunei Venerabilului Consistoriu gr. or. oradan dtul 4/16 Maiu, Nr. 624/124 B. 1893, să escrie concurs pentru deplinirea definitivă a parochiei din **B. Sămărtin**, cu termin de alegere pe Dumineca din **10/22 Octomvre a. c.**

Beneficiile incopciate cu această parochiă sunt:

1) Casa și intravilanul prețuit în 40 fl.; 2) 16 jugere catastrale — arătoriu și fânaț à 15 fl. = 240 fl.; 3) Dela 68 Nre de case, câte 1 măsură cucuruz à 1 fl. = 68 fl.; 4) Venitele stolare, după calcul mediu 54 fl.; 5) Dreptul de folosire a cimiteriului 10 fl., — care tôte dau un venit în sumă de 412 fl.

Aspiranții la această parochie de cl. III., au până la terminul sus indicat a să presenta în parochie, pentru de a-și arăta desteritatea în cele rituale, ér până 8/20 Octomvre c. a-și trâmite documintele subscrișului protopresbiter.

Răbăgani, 4/16 Septemvre 1893.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: ELIA MOGA, m. p. protopresviterul Beinșului.

—□—

Pentru deplinirea stațiunei învățătoresci **Gurani-Cociuba**, cu termin până la **27 Septemvre v. a. c.**

Dotățiunea este:

1. Dela Gurani: în bani gata 84 fl., bucate 6 cubule 36 fl., lemne 24 metri 48 fl., fên 140 porțiuni 28 fl., fuióre 140 = 16 fl. 80 cr., păsulă 7 fl. Ca mortuar și cantor 30 fl., pământ 12 fl. — Suma 261 fl. 80 cr.

2. Dela Cociuba: bani gata 25 fl., bucate 2 cubule 12 fl., lemne 8 metri 16 fl., păsulă 1 fl. 50 cr., fuióre 4 fl., fên 8 fl. Ca mortuar și cantor 6 fl. — Suma 72 fl. 50 cr., — care tôte computeate fac 374 fl. 30 cr.

Recurenții au să-și trimită petițiunile provădute cu documintele necesarii până la terminul sus atins la subscrișul protopop în Beiuș.

Dat în Beiuș, 8 Septemvre 1893.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: VASILIU PAPP, m. p. protopresbiterul Vașcoului.

—□—

Să escrie concurs pentru ocuparea postului de învățător cl. I., la școla conf. gr. ort. rom. din **Pesac**, tractul B.-Comloș, cu termin de alegere **30 zile dela prima publicare.**

Emolumintele sunt: 350 fl. v. a., 2 jugere pământ arătoriu și două grădini estravilane, 4° paie din cari să va încălđi și sala de învățământ având și alesul învățător a contribui anualminte câte 12 fl. la cumpărarea paielor; 10 fl. pentru conferință, 4 fl. pentru scripturistica, cortel liber cu două chilii, cuină, cămară și stalog.

Dela reflectanți să pretinde să-și substernă recursele ajustate cu testimoniu de cualificațiune, limba magiară și atestat de conduită morală, Pré On. Domn inspector școlar Paul Miulescu, în Nagy-Komlós, având a să presenta în vre-una din Dumineci ori sârbători în s-ta biserică pentru de a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Cei cu cualificațiune vor fi preferiți.

Din ședința comit. paroch. din Pesac, ținută la 29 August v. 1893.

Thodos Magdin, m. p.

Euthimiu Bujoru, m. p.

președinte.

not. com. par.

Cu consensul ppresbit. tractual: PAUL MIULESCU, m. p. inspector de școle.

—□—

În urma concursului publicat pentru deplinirea postului învățătoresc dela clasa inferiôră din **Halmagiu**, nepresentându-se recurenții cualificați, să escrie de nou concurs cu terminul de alegere **10/22 Octombre a. c.**

Emolumintele anuali sunt: a) salariu învățătoresc 325 fl., b) pentru lemne 40 fl., din care va avea a încălđi și școla. c) pentru cantorat din cassa bisericeii 40 fl., d) alte venite cantorale ștolare 40 fl., de tot 445 fl., cuartir corespundătoriu și grădină de legumi.

Doritorii de a ocupa acest post sunt avisați: recursele provădute cu testimoniu de cualificațiune, și din limba magiară, adresate comitetului parochial, al-e trimitite inspectorului școlar Ioan Groza, în Halmagiu.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: IOAN GROZA, m. p. protop-inspector școlar.

—□—

Pentru ocuparea postului învățătoresc din comuna **Mădrizești**, în comitatul diecesa Aradului, protopresviteratul Halmagiului, cercul inspectorat școlar Iosășel, comi-

tetul parochial deacolo, publică acest concurs cu ziua de alegere în **26 Septemvre v. (8 Octomvre n.) 1893.**

Emolumintele anuale sunt:

1) În bani gata 160 fl. v. a., 2) 8 șinice bucate jumătate grâu și cucuruz, 3) patru stângeni lemne pentru învățătoriu, 4) Venite cantorale, 5) dreptul de a pășuna patru vite cornute.

Tóte aceste venite computate în bani, dau o sumă de 302 fl. v. a.

Reflectanți la acest post, pot fi și preparanți absoluți, ceea-ce o vor documenta cu testimoniul preparandial în origine ori în copie; învățătorii cualificați vor ajusta petițiunile lor, cu domentele prescrise de legea de învățământ. Astfel reflectanții vor trimite petițiunile la subscrisul în Diecs, p. u. Al-Csill.

Este în interesul ambelor părți, ca reflectanții la acest post, să prezenteze la biserică mai înainte de ziua alegerii, ca să se potă face cunoscui poporului și vice-versă.

Comitetul parochial din **M a d r i z e ș c i.**

Georgiu Lupșa, m. p.

preot inspector școl. cercnal

—□—

Să escrie concurs pentru deplinirea postului învățătoresc dela școla a II-a paralelă din **Tulca**, inspect. Tinței, cu termin de alegere pe **4/16 Oct. a. c.** cu următoarele emoluminte:

1) Salariu anual în bani gata 300 fl. a. v.

2) Pentru încăldirea școlei 20 fl.

3) Din pascul comunal două drepturi, pentru cari drepturi va fi îndătorat a face scripturistica în lucrurile comitetului și sinodului parochial.

4) Ca cantor pe lângă alte venite din biserică, va primi dela înmormentări mici 20 cr. dela cele mari 40 cr., ér dela morții duși în biserică, 1 fl. v. a.

Recurenții vor avé a-și substernă recursele ajustate cu documentele prescrise subscrisului protopresv. în Cséffa, inclusive până în 3/15 Oct. a. c. avënd a-sé presenta în cutare sêrbătore până la terminul espus în biserică de Tulca spre a-și arêta desteritatea în cântări și tipic.

Tulca, 1/13 Aug. 1893.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **IOSIF VESSA**, m. p. protopresv. insp. școl.

—□—

Pentru distribuirea alor două, eventual trei stipendii de câte 200 fl. din fundațiunea „**Elena Ghiba-Birta**,” să escrie concurs până în **30 Septemvre a. c. vechiu.**

În sensul testamentului, la acest stipendiu au dreptul a recurge numai tineri cari studiază cu succes bun la vre-o școlă publică și sunt de religiunea gr. or. și de naționalitate română séu grécă, din comitatele: Arad, Bihor, Bichiș și Cianad, și ai căror părinți n'ar fi în stare a-i sustiné la studii.

Rudeniile fericitei fundătore vor avea preferință.

Recurenții au a-și înainta petițiunile lor, subscrisului comitet, provédute cu recerutele dovedi, până la terminul mai sus arêtat.

Arad, 20 August v. 1893.

Comitetul fundațiunei.

—□—

Pentru deplinirea parochiei de classa a III-a din **Voivozi** cu filia **Cuzap**, protopresbiteratul Orăđii-mari, să escrie concurs cu termin de alegere pe **3/15 Oct a. c.**

Emolumintele sunt:

A) Din comuna matră **Voivozi**:

1. Dela 76 numere de case câte o măsură de cucuruz în bómbe care face 19 cub. à 5 fl., 95 fl. 2. 6 jugere pământ arêtoriu în preț 100 fl. 3. Stólele usuatè după calculul mediu alor 5 ani din urmă 60 fl. 4. 3 orgii de lemne à 5 fl. 15 fl. 5. Casa parochială prețuită în 20 fl.

B) Din filia **Cuzap**:

6. Dela 70 numere de case câte o măsură cucuruz în bómbe; care face 17 cub 2 mészuri à 5 fl.: 87 fl. 50 cr. 7. 32 jugere pământ arêtoriu à 3 fl. juger: 96 fl. 8. Stólele usuatè după calcul mediu alor 5 ani din urmă 40 fl. 9. 3 orgii de lemne à 5 fl.: 15 fl. 10. Casa parochială cu întravilanul prețuită în 25 fl. Suma 553 fl. 50 cr.

Afară de acestea fiitorul preot are drept a ținé pe pășiunea comunală câte vite va avea.

Contribuțiunea după pământurile parochiale are sé-o solvéscă alegândul preot.

Cu privire la stóle notéză cumcă dela botez îi compe te preotului 50 cr., dela înmormentare mare 3—5 fl., dela înmormentare mică 1 fl. dela cununie 3 fl. éră pentru vestire 1 fl.

Doritorii de a ocupa acésta parochie sunt poftiți a-și subșterne recursele provédute cu documintele recerute pentru parochie de classa a III-a și adresate la comitetul parochial din Voivozi-Cuzap sé-le subșternă protopopului subsémnat în Oradea-mare, până în 1/13 Octobre a. c. avënd recurinții până la alegere a sé presenta în vre-o Duminecă séu sêrbătore în sânta biserică din Voivozi și Cuzap, spre a-și arêta desteritatea în cele rituale și în predicare.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu **TOMA PACALA**, m. p. protopop.

—□—

Pentru ocuparea definitivă a stațiunei învățătoresci din **Ghiroda**, inspectoratul Timișorii, să escrie de nou concurs cu termin de alegere pe ziua de **14/26 Septemvre a. c.**

Emolumentele anuale sunt:

1) bani gata 200 fl. v. a. 2) în naturale 30 chible de grâu și 20 chible de cucuruz, 3) 5 jughere de pământ, după cari învățătorul are a suporta sarcinile, 4) 20 m. cubici de lemne, din cari se va încăldi și sala de învățământ, 5) cuartir liber cu 2 încăperi și grădină, precum și stalog pentru vite, 6) dela înmormentări 50 cr.

Dela recurenți se cere pe lângă cualificațiunea prescrisă pentru stațiuni de frunte încă și atestat de conduită morală și de aptitudine de a conduce corul vocal esistent. Recursele sunt a se adresa subscrisului inspector de școle în Timișóra (Fabric). Recurenții au a se presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătore în s. biserică din loc spre a și arêta desteritatea în cântare și tipic.

Din ședința comitetului parochial, tinută în Ghiroda la 31 Iulie v. 1893.

Comitetul parochial.

Cu consensul protopresbiterului: **Dr. TR. PUTICĪ**, m. p. inspector de școle.

—□—